

Stanislas
college
Westplantsoen

Dyslexieprotocol

Laatste update: 01-2024

Inhoudsopgave

Dyslexie.....	3
Dyslexie in het Voortgezet Onderwijs	4
Hoe komt dat?	4
Signaleren van dyslexie op het Stanislascollege.....	5
Leerlingen met een dyslexieverklaring	5
Faciliteiten bij het eindexamen	7
Remedial teaching en begeleiding.....	8
Maatregelen waar dyslecten baat bij hebben.....	9
Binnen de les/klas.....	9
Binnen de les/klas vakspecifiek	9
Tips voor docenten van leerlingen met dyslexie in het VO	10
Organisatie en communicatie.....	11
Dyslexiecoördinatoren en RT.....	11
Ondersteuningscoördinator	11
Bijlage 1: Escalatieladder Dyslexie MVT -	12

Dyslexie

Dyslexie is een stoornis die gekenmerkt wordt door een hardnekkig probleem met het aanleren en/of het accuraat en/of vlot toepassen van lezen en/of spellen. Dit betekent dat het gaat om een ernstige lees- en/of spellingsachterstand die hardnekkig is, ondanks voldoende gelegenheid tot leren. Het is niet altijd gemakkelijk dyslexie te herkennen. Dyslexie komt voor in verschillende mate, van zwak tot ernstig. De meeste mensen met dyslexie proberen hun handicap te camoufleren. In onze maatschappij behoort iedereen immers goed te kunnen lezen en schrijven. Wie dat niet kan, schaamt zich en is bang niet voor vol te worden aangezien. Dyslectische leerlingen zijn niet dom of lui, hun falen is geen onwil. Deze leerlingen doen vaak extra hun best, besteden vele uren aan hun huiswerk en behalen dan nog een onvoldoende.

Het is daarom noodzakelijk de gevolgen van dyslexie te beperken door de begeleiding te intensiveren en effectiever te maken en beter samen te werken met specialisten op dit gebied.

De doelstellingen van ons dyslexieprotocol zijn:

- Leerlingen met dyslexie volgen de opleiding waartoe ze op basis van hun cognitieve capaciteiten in staat zijn.
- Zij vergroten – zo nodig met hulpmiddelen – hun functionele lees- en spellingvaardigheid.
- Zij leren omgaan met hun dyslexie.

Om deze doelstellingen te bereiken, gaat de dyslexiecoördinator samen met de leerling na wat hij of zij nodig heeft. Waar ook voor gekozen wordt, de faciliteiten en de begeleiding worden altijd in overleg met de leerling bepaald. Alleen als het traject aansluit bij de behoeften van de leerling, kan er met succes gewerkt worden.

Dyslexie in het Voortgezet Onderwijs

Bij ernstige vormen van dyslexie is de stoornis vaak al op de basisschool vastgesteld. Toch kunnen er in het Voortgezet Onderwijs leerlingen zijn bij wie dyslexie dan pas zichtbaar wordt.

Hoe komt dat?

- Het lezen en/of spellen was op de basisschool al een probleem, maar werd niet als zodanig gesignaleerd.
- De leerling kon de problemen met lezen/ spellen op de basisschool goed compenseren, bijvoorbeeld door intelligentie.
- In het VO moet de leerling opeens meer talen tegelijk leren, de taak wordt complexer.
- In het VO moet de leerling veel tekst zelfstandig verwerken.
- In het VO moet de leerling meer onder tijdsdruk presteren.

Het automatiseringstekort uit zich in het voortgezet onderwijs vooral bij complexe taken (lange teksten/ schrijfp opdrachten) en bij de moderne vreemde talen.

Hoewel de problemen bij elke dyslectische leerling verschillend zijn, kunnen zij moeite hebben met de volgende taken:

- Even iets snel doorlezen: ze hebben een laag leestempo.
- Tijdsdruk: ze maken dan meer fouten.
- Snelle overdracht van informatie: datgene wat de leerling wel weet, komt niet snel naar boven (woordvindingsproblematiek).
- Leren van woorden voor Frans, Engels en Duits, maar ook van topografie.
- Twee taken tegelijk uitvoeren, bijv. luisteren en schrijven.
- Multiplechoicetoetsen: moeite met lezen van kleine verschillen in antwoorden.
- Maken van aantekeningen tijdens de les.
- Invullen van de agenda.
- Hardop voorlezen in de klas.
- Plannen, bijvoorbeeld van huiswerk, afspraken en repetities.
- Lezen van veel tekst in de schoolboeken; bij bijv. geschiedenis, maar ook bij wiskunde wordt een beroep gedaan op taalvaardigheden.
- Koppelen van namen aan begrippen
- Zelf regels en structuur ontdekken.
- Fouten uit hun eigen werk of uit het werk van anderen halen.

Al deze (mogelijke) problemen hebben bij de leerling vaak invloed op het gevoel van welbevinden. Er kan twijfel ontstaan aan eigen competenties en de leerling wordt onzeker. De motivatie om te leren neemt af. Gevoelens van faalangst kunnen ontstaan doordat de leerling extreme spanning ervaart bij leesbeurten en presteren onder tijdsdruk. Door tijds- en werkdruk kan ook een verandering in de taak- en werkhouding ontstaan: ongestructureerd en onverzorgd werken, onvoldoende gebruik maken van leesstrategieën en minder doorzettingsvermogen.

Signaleren van dyslexie op het Stanislascollege

Bij alle eersteklassers en bij individuele leerlingen in hogere leerjaren die problemen lijken te hebben met spellen en lezen, wordt op school een screeningstest afgenomen. Dit gebeurt volgens het *Protocol Dyslexie Voortgezet Onderwijs*. De dyslexiescreening omvat een stilleestoets en een dictee. Deze toetsen signaleren alleen mogelijke lees- en spellingproblemen; het is géén dyslexieonderzoek.

Leerlingen die nog niet het gewenste niveau hebben, worden door de dyslexiecoördinator nader onderzocht. Dit onderzoek houdt in:

- Opvragen van verdere informatie over de lees- en spellingontwikkeling van de leerling bij de basisschool en de ouders.
- Een gesprek met de leerling over zijn ervaringen met lezen en spellen, tempo van huiswerk maken en toetsen maken.
- Opvragen van informatie over de vorderingen bij diverse vakken bij de vakdocent en/of de mentor.
- Eventueel afname van aanvullende toetsen om een beter beeld te krijgen van de problematiek.

Naar aanleiding van de resultaten van de screeningstest, aangevuld met de hierboven genoemde gegevens, kan ouders geadviseerd worden om hun kind te laten onderzoeken op dyslexie. De school kan de ouders doorverwijzen naar een geschikt onderzoeksbureau. Daarnaast vindt er in november een onderzoek voor een gereduceerd tarief plaats op onze school. Dit onderzoek zal uitgevoerd worden door een onafhankelijke, externe orthopedagoog generalist of GZ-psycholoog. Deze is bevoegd om een dyslexieonderzoek af te nemen en een verklaring uit te schrijven. De kosten van dit dyslexieonderzoek zijn voor rekening van de ouders.

Na afloop van het dyslexieonderzoek wordt de uitslag door het psychologisch/ orthopedagogisch bureau met ouder(s) en de geteste leerling besproken. De ouders ontvangen de uitslag van de test en een verslag van het onderzoek. Als er sprake is van dyslexie ontvangen de ouders ook een dyslexieverklaring. Om de begeleiding van de leerling optimaal af te stemmen op de schoolsituatie is het belangrijk dat ouders het onderzoeksverslag en een kopie van de verklaring aan de dyslexiecoördinator geven. Dit verslag en de verklaring worden bewaard in het dossier van de leerling.

Leerlingen met een dyslexieverklaring

Als een leerling al in het bezit is van een dyslexieverklaring, moet deze verklaring bij de aanmelding direct meegestuurd worden. Er wordt een melding gemaakt in Magister. De dyslexieverklaring moet voldoen aan de checklist dyslexieverklaring voor scholen en instellingen. De relevante testgegevens zijn twee jaar geldig. De verklaring zelf is eeuwig geldig.

Leerlingen die een dyslexieverklaring hebben, komen in aanmerking voor ondersteunende faciliteiten. De dyslexiecoördinator stelt de faciliteiten vast n.a.v. de afgegeven dyslexieverklaring. Docenten worden geïnformeerd over de faciliteiten. De leerlingen ontvangen een kaart waarop de faciliteiten staan vermeld. De kaart moeten zij gedurende de schoolloopbaan op het Stanislascollege zelf bewaren. Als erom gevraagd wordt, moet een leerling de kaart kunnen tonen. De gekozen faciliteiten worden waar nodig bijgesteld. Behoeften kunnen namelijk in de loop der tijd veranderen, wat bijstelling van afspraken tot gevolg kan hebben.

Het hebben van een officiële dyslexieverklaring is noodzakelijk bij het eindexamen. Zonder officiële dyslexieverklaring kan men geen aanvraag doen bij de examencommissie voor het verlenen van extra faciliteiten.

Faciliteiten voor dyslexie op het Stanislascollege

Een leerling met een dyslexieverklaring, komt in aanmerking voor de volgende basisfaciliteiten:

1. Verlenging van toetstijd of reductie van het aantal opgaven van de toets (stofverkorting). Dit geldt voor alle toetsen en overhoringen:
 - verlenging: 10 minuten per klokuur
 - stofverkorting: in de toets wordt door zgn. sterretjesvragen (20%) aangegeven welke niet gemaakt hoeft te worden. Over de gemaakte 80% wordt een aangepaste norm vastgesteld.

Tijdens de vier centrale toetsweken en de toetsen in de les wordt voor de onderbouw gekozen voor stofverkorting, terwijl leerlingen uit de bovenbouw – ter voorbereiding op het centrale examen – tijdverlenging krijgen. In de onderbouw heeft de leerling met dyslexie de keuze om de volledige toets te maken óf de toets met stofverkorting. De normering wordt toegepast conform de gemaakte keuze.

2. Alle toetsen worden standaard gedrukt in een groot lettertype, zoals Arial 12. Dit is in overeenstemming met de richtlijnen en uitvoering bij het examen.
3. Er geldt een aangepaste normering voor spelfouten die samenhangen met dyslexie bij de vreemde talen. Grammaticale spellingsfouten die te leren zijn (bijv. vervoegen van werkwoorden) worden fout gerekend. Daarnaast geldt bij toetsen een maximale aftrek van 20% van het totaal aantal te behalen punten. Bij het vak Nederlands worden fouten in de 'normale' woorden niet fout gerekend bij dyslecten. Zij maken hier over het algemeen meer fouten in en kunnen hier weinig aan doen. Alle andere zaken die leerbaar zijn en volgens regels toepasbaar zijn (denk aan werkwoordspelling, verwijswaarden, enz.) worden ook bij dyslecten fout gerekend net zoals bij alle andere leerlingen. Bij een verslag, werkstuk of toetsen van andere vakken dan de talen mogen spelfouten niet meetellen in het bepalen van het cijfer.

Verder bieden we een aantal maatwerkoplossingen. Onderstaande faciliteiten kunnen verleend worden in overleg met de dyslexiecoördinator.

4. Leerlingen kunnen zowel in de thuissituatie als op school gebruik maken van het ondersteuningsprogramma Kurzweil. Deze dyslexiesoftware kan geschreven tekst omzetten in gesproken tekst. Leerlingen die dit programma gebruiken kunnen in overleg met de mentor en de dyslexiecoördinator bij toetsen gebruik maken van Kurzweil.
5. Een aangepaste versie van een Cito-luistertoets is beschikbaar als deze meetelt voor een cijfer bij het schoolexamen.
6. Geen onverwachte leesbeurten. De docent maakt van tevoren afspraken met de leerling over een leesbeurt in de klas.
7. Een extra taal in 4 vwo ruilen voor een ander vak.
8. Remedial teaching gericht op de hulpvraag van de leerling.
9. In de eerste drie leerjaren van havo en vwo zijn zowel Frans als Duits verplicht. Er kan geen ontheffing worden verleend aan dyslectische leerlingen. Wel kan de school in de eerste drie leerjaren zelf invulling geven aan het onderwijs in de tweede moderne vreemde taal omdat er, met uitzondering van Engels, geen kerndoelen zijn voor de moderne vreemde talen. In de praktijk betekent dit dat er voor leerlingen in de eerste drie klassen de mogelijkheid bestaat om de escalatieladder in te zetten bij de vreemde talen. (zie bijlage).

Van de leerling wordt verwacht dat hij/zij de lessen naar behoren volgt en zich voldoende voorbereidt op toetsen. Daarnaast verwachten we dat de leerling zich voldoende inspant door:

- een meer dan gemiddelde tijdsinspanning bij het leren van het opgegeven werk;
- het zonnodig verkrijgen van remediërende hulp;
- het volgen van (gespecialiseerde) huiswerkbegeleiding;
- het gebruik maken van computerondersteuningsprogramma's zoals Kurzweil, Sprint of een overhoorprogramma.

Faciliteiten bij het eindexamen

- Verlenging van de duur van de examentoets met ten hoogste 30 minuten. In bijzondere gevallen kan er een tijdverlenging van 60 minuten worden aangevraagd.
- Aangepaste luistertoetsen (met extra leestijd en/of met verlenging van pauzes tussen de vragen).
- Gebruik van gesproken examenteksten (auditieve ondersteuning via de computer).
- Gebruik van laptop met spellingcontrole bij schrijfvaardigheid.

De school moet in oktober van het examenjaar bij de inspectie melden welke faciliteiten bij de examens zijn toegekend aan de leerlingen.

Remedial teaching en begeleiding

Brugklasleerlingen kunnen aan het begin van het schooljaar een aantal dyslexiebijeenkomsten volgen.

Tijdens deze bijeenkomsten:

- krijgen de leerlingen informatie over de afspraken en richtlijnen die voor hen als leerling van het Stanislascollege van belang kunnen zijn;
- worden de faciliteiten na een gesprek met de leerling op hun kaart gezet;
- krijgen de leerlingen studietips en oefenen ze met bepaalde leerstrategieën;
- wisselen leerlingen ervaringen met elkaar uit;
- krijgen leerlingen instructie voor het gebruik van het programma Kurzweil.

Leerlingen in de onderbouw kunnen een periode remedial teaching krijgen. Remedial teaching is tijdelijke pedagogische en/of didactische ondersteuning aan leerlingen met leerproblemen. De ondersteuning is individueel of in kleine groepjes, met als doel de leerling te helpen om op het gewenste niveau te komen en onderwijs te kunnen volgen. Er zijn gedurende het jaar verschillende instapmomenten. Ouders en leerlingen worden schriftelijk geïnformeerd over de aanvangsdatum. De leerling moet gemotiveerd zijn en de begeleiding vindt buiten de roosteruren plaats.

De begeleiding is toegespitst op het aanleren van leerstrategieën en studievaardigheden. Dat kan zijn: extra hulp bij spelling Nederlands of het leren van woordjes bij de vreemde talen (remediëren), maar ook het inzetten van hulpmiddelen (compenseren). Centraal staat steeds het leren omgaan en accepteren van de dyslexie. Leerlingen leren gebruik maken van hun sterke kanten om hun problemen ten gevolge van dyslexie te verminderen.

Leerlingen in de bovenbouw krijgen geen remedial teaching, maar kunnen een coachingsgesprek aanvragen bij de dyslexiecoördinator als daar behoefte aan is.

Daarnaast is het mogelijk om leesvaardigheid en spelling te oefenen met behulp van het adaptieve programma Numo. Dit wordt aangeboden in de maatwerkuren en wordt ingezet na aanvraag via de mentor.

Maatregelen waar dyslecten baat bij hebben

Binnen de les/klas

De docent:

- weet welke leerlingen er dyslectisch zijn;
- praat met de leerling, maak duidelijk dat de docent weet dat de leerling dyslectisch is;
- vraagt de leerling waar hij behoefte aan heeft;
- maakt afspraken binnen de vaksectie en zet deze op papier;
- zet extra uitleg op papier; - controleer of de opdracht begrepen is;
- geeft de leerling handreikingen hoe het beste te leren;
- leert een leerling technieken om zichzelf te controleren;
- geeft hulp bij planning en maken van huiswerk; - sta hulpmiddelen toe die lezen en schrijven vergemakkelijken;
- overhoort niet alleen schriftelijk;
- kiest verschillende werkvormen;
- geeft, indien nodig, vergrote teksten; - geef goede kopieën en foutloze dictaten;
- vergelijkt de leerling niet met zijn klasgenoten;
- zorgt voor een goede overzichtelijke lay-out;
- houdt bij de voorbereiding rekening met dyslectici (hoeveelheid stof per les/proefwerk/ beperk overschrijftaken);
- complimenteert bij successen;
- schrijft het huiswerk op bord en op tijd.

Binnen de les/klas vakspecifiek

Woorden/begrippen leren

- leer lees-, schrijfstrategieën aan;
- leer gebruik maken van overhoorprogramma's op de PC;
- leer woorden aan in woordgroepen of kort zinsverband;
- bespreek moeilijke woorden uit een tekst;
- leer gebruikmaken van een handcomputer aan.

Schrijfvaardigheid

- maak gebruik van pc/laptop (spellingscontrole);
- leer schrijfplan aan;
- leg spellingschrift aan (bied structuur);
 - basisspelling;
 - regelspelling;
 - inprentspelling;
 - opbouwspelling;
 - werkwoordspelling.

Begrijpend lezen

- voor goed leesbegrip zijn technisch lezen en woordenschat voorwaarden.
- leer begrijpend leesstrategieën aan (kaart maken en gebruiken bij alle vakken)
 - voorkennis;
 - voorspellen;
 - skimmen (snel een overzicht van een tekst krijgen);
 - scannen (snel en effectief info uit een tekst halen);
 - raden van woordbetekenis.

Tips voor docenten van leerlingen met dyslexie in het VO

- Praat duidelijk en schrijf duidelijk op het bord. Controleer schriften en werkboeken.
- Geef nooit zomaar een leesbeurt; bespreek dit altijd van tevoren.
- Reken bij vakken als aardrijkskunde, geschiedenis en wiskunde de spellingfouten niet mee. Beoordeel de leerling op zijn vakinhoudelijke kennis.
- Bij beoordeling van de spelling is het zinvol herhalingsfouten minder zwaar of niet mee te rekenen.
- Geef extra tijd voor toetsen. Is extra tijd niet mogelijk, bespreek dan welke opdracht de leerling mag overslaan.
- Houd je aan de in jouw sectie afgesproken normering.
- Laat de leerling, indien mogelijk, gebruik maken van een tekstverwerker, woordenboek, ingesproken studieboeken, spellingkaarten enz.
- Geef de leerling de mogelijkheid het dictaat van een klasgenoot te kopiëren, zodat hij zijn eigen werk kan controleren.
- Overleg met collega's over proefwerken.
- Plan geen twee talen proefwerken op een dag.
- Biedt lesmateriaal en proefwerken duidelijk, overzichtelijk en in getypte vorm aan.
- Geef informatie aan andere leerlingen, of bied de leerling aan dit zelf te doen. Maak duidelijk dat de extra faciliteiten geen voorrecht zijn, maar noodzaak.
- Geef de leerling na de les de ruimte om extra uitleg te komen vragen. Zorg als vakleerkracht dat uw taalgebruik begrijpelijk is, met heldere, concrete voorbeelden.

Organisatie en communicatie

Dyslexiecoördinatoren en RT

Saskia Yates

yats@stanislascollege.nl

Anne van den Oord

oor@stanislascollege.nl

Ondersteuningscoördinator

Margot Weerts

weem@stanislascollege.nl

Bijlage 1: Escalatieladder Dyslexie MVT -

Wanneer blijkt dat een leerling met dyslexie een onevenredige tijdsbesteding heeft aan een Moderne Vreemde Taal ten opzichte van andere vakken en hierdoor een niet representatief cijfer haalt en/of veel minder tijd heeft om aan andere vakken te besteden is het belangrijk om te kijken of deze leerling baat zou kunnen hebben bij een aanpassing in de leerstof. Wanneer er, in overleg met de docent, wordt besloten om een aanpassing in te zetten, doen we dat in de volgorde van onderstaande escalatieladder.

De escalatieladder wordt ingezet vanaf klas 2, omdat de belasting op hun leren aanzienlijk hoger wordt. De eerste stap kan ingezet worden na TW1 als uit een mentorgesprek blijkt dat de leerling inderdaad een onevenredige tijdsbesteding heeft voor de Moderne Vreemde Taal. Dit gebeurt altijd in overleg met de vakdocent. De mentor communiceert dit met de dyslexiecoördinatoren en deze zetten dan de ladder in werking en zorgen dat alle informatie juist in de faciliteitenlijst staat. Na elke TW kan er dan gekeken worden of deze maatregel nog voldoende is. Stap drie wordt pas ingezet in klas 3 en alleen op voorwaarde dat dit vak niet gekozen wordt in de bovenbouw.

1. Gesplitst toetsen

Toetsen worden in twee delen aangeboden en de woordjes en grammatica worden dus afzonderlijk van elkaar getoetst. Hierdoor heeft een leerling met dyslexie minder stof om in één keer te leren en/of heeft meer tijd om de woordjes te leren. In overleg met de docent wordt bepaald welk onderdeel er in de toetsweek gemaakt wordt. Het onderdeel dat niet in de toetsweek gemaakt wordt dient één week voor of na de toetsweek gemaakt te worden (ongeacht of dit een cijfervrije week is)

2. Gesplitst toetsen, maar dan de vertaalopdrachten (woordjes en zinnen) alleen van de doeltaal naar het Nederlands.

Wanneer blijkt dat de eerste stap niet voldoende effect heeft kan deze stap ingezet worden. Hierbij hoeft de leerling minder tijd te besteden aan het aanleren van de juiste spelling in de doeltaal, maar kan zich meer focussen op het begrip ervan. Dit is met name belangrijk om ervoor te zorgen dat ze nog wel bezig zijn met hun woordenschat te vergroten, zodat ze mee kunnen doen met de lees- en luistertoetsen.

3. Vervangende opdracht

Wanneer blijkt dat de eerdere stappen toch niet voldoende hebben geholpen kan er gekozen worden voor een vervangende opdracht. Deze opdracht heeft samenhang met wat er op dat moment behandeld wordt. Denk aan een onderzoekje of klein project dat te maken heeft met de cultuur, een land en/of de taal. De docent bespreekt met de leerling of de opdracht in de doeltaal gemaakt wordt of dat deze in het Nederlands mag worden ingeleverd. De opdracht wordt in ieder geval in de doeltaal aangeboden. Voorwaarde is wel dat deze taal dan niet meer gekozen kan worden in de bovenbouw.